ప్రకటించిన కార్యక్రమానికి బదులు...

...మరొకటేదో సర్దేయటం పెద్ద కష్టమేమీ కాదుగానీ-అలా "సర్దుకు పోవడ" మున్నదే- ఆ కార్యక్రమ నిర్వాహకుని అజాగ్రతకూ, అలసత్వానికీ చిహ్నమని మనం మరచిపోకూడదు.

ప్రకటించిన కార్యక్రమం, ప్రకటించినట్లుగా జరిగితే ఎవరూ చెప్పుకోడానికేమీ ఉండదు. మహా అయితే ఆ కార్యక్రమం తాలూకు బాగోగుల్ని గురించి కాస్సేపు కబుర్లాడుకోవచ్చు. కానీ అన్నిసార్లూ, అను కొన్నవి అనుకొన్నట్లుగానే జరగవు...అల్లాగా జరగనప్పుడు ఒక్కొక్కసారి నానా రభసా అవుతుంది...

ఈ సందర్భంలో నా చిన్నప్పటి సంగతులు ఒకటి రెండు గుర్తుకొస్తున్నాయి. ఆ రోజుల్లో రంగస్థల నాటకాలకు మాంచి గిరాకీ ఉండేది. అద్దంకి, దొమ్మేటి, అబ్బూరి, సూరిబాబు, సి. యస్సార్, తుంగల, సవరం, వేమూరి వంటి మహా నటులూ; పూర్ణిమ, తిలకం, శ్రీరంజని, సభారంజని, రాధాబాయి, కృష్ణవేణి వంటి నటీమణులూ, జనం నోళ్ళలో నానుతూ ఉండేవారు.

గయోపాఖ్యానం, పాదుకాపట్టాభిషేకం, సత్య హరిశ్చంద్ర ఉద్యోగ విజయాలు, తారా శశాంకం, కృష్ణ తులాభారం, రామదాసు, సతీ సక్కుబాయి, భక్త శ్రీయాళ, చింతామణి, నందనార్ వంటి నాటకాలను ఊరూరా, వాడవాడా ప్రదర్శించేవారు.

చిత్రమేమిటంటే - ఈ నటీనటులందరిదీ ఒక ఊరు కాదు, ఒక జిల్లా కూడా కాదు. నాటకం ఆడించదలుకొన్నాయన- వీరందరి దర్శనమూ చేసుకొని, ఫలానా నాటకం ఆడవలసి ఉంటుందని వీరందరికీ చెప్పి, సగం డబ్బు అడ్వాన్సుగా ఇచ్చి, మిగిలిన సగం - రంగు వేసుకోడానికి ముందుగానే చెల్లించుతానని హామీ ఇచ్చి వచ్చేవాడు.

ఈలోగా హాలు మాట్లాడుకోవడం, చుట్టు పక్కల పది ఊళ్ళలో డప్పులు పెట్టి ప్రచారం చేయడం, గోడలకు కాగితాలు అంటించడం, ఒంటెద్దు బండి మీదనో, గుర్రబ్బండి మీదనో ఊళ్ళన్నీ తిరిగి, కరపత్రాలు పంచడం - ఫలానా ఫలానా వారి దగ్గర టిక్కెట్లు దొరుకుతాయనడం - ఇదంతా ప్రచారానికి సంబంధించిన తంతు.

అనుకొన్న వేళకు, అనుకొన్న నటీనటు లందరు వస్తే- కాంట్రాక్టర్ గారు నిబంధనల మేరకు ముందుగానే డబ్బు చెల్లిస్తే - నాటకం పది గంటలకు ప్రారంభమయితే - తెల్లవారు జామున, ఏ నాలుగ్గంటలకో ముగిసేది. నాటకం చూశాక కాస్త కలిగినవారు ఇళ్ళకెళ్ళి పడుకునేవారు. నా లాంటి వారు, అటు నించి అటే పొలం పోయేవారు.

నా కింకా బాగా గుర్తు - మా నాన్నగారి కీ నాటకాలంటే వెర్రి వ్యామోహం. ఆయనతో బాటు - విధిలేక - నేనూ కొన్నింటికి హాజరవుతూ ఉండేవాణ్ణి. అప్పటికీ యిప్పటికీ నాటక రసాస్వాదనం చేయలేకపోవడం నా దురదృష్టం! గోనె పట్టాల దిక్కుగా వేలు చూపిస్తూ—

"అదిగో ద్వారక, ఆలమంద లవిగో, అందందు గోరాడు నవ్యోదిమే కోట, అదే యగడ్త..." అని ఏ మహా నటుడు పాడు

తున్నా, అది ద్వారకఅనీ, ఆ పక్కవి ఆల మందలనీ, అనుకోవడం నాకు చేతకాదు.

ఓ దొప్ప ముఖం చింతామణిని చూస్తూ "వదనము చంద్ర బింబము భాతి మిస మిస లాడుచున్న ఈ ఎలనాగ సౌందర్యము ననుభవింపని వారి జన్మ - జన్మయా? హాతవిధీ!" అని, ఓ బిల్వమంగళుడో మరో భవానీశంకరుడో ఎలా అనగలుగుతారో నా కిప్పటికీ అర్థం కాదు.

వెదురు బొంగుల రంగస్థలాన్ని చూపుతూ "పాచి పట్టిన యట్టి పాషాణ స్థలమిది, యడుగులు మెల మెల్ల నిడుగవలయు, ఇపు డిపుడే కోసి, రీయెడ దర్భల ముందు జూసి పదంబు మోప వలయు" అని, సత్యవంతుడు, ఆనంద భైరవిలో, సావిత్రికి చెబు తుంటే - మా నాన్నగారు "ఓహ్హో! ఆహా" అనే వారుగానీ నాకు మాత్రం నవ్వుగానే ఉండేది!

ఆ తరువాత ఎప్పటికో గానీ, నాకు బోధపడింది కాదు - నాటకం అనేది "అనుకోవడం" అన్న మానసిక క్రియ మీద పూర్తిగా ఆధారపడి ఉంటుందని! పూర్ణిమను చూసి, ఓ సారి "తార" అనుకోవడం, మరోసారి "చంద్రమతి" అనుకోవడం, ఇంకోసారి "సత్యభామ" అనుకోవడం - అద్దంకిని చూసి ఓసారి "శ్రీరాముడు" అనుకోవడం, ఇంకోసారి "హరిశ్చంద్రుడు" అనుకోవడం, మరోసారి "ధర్మరాజు" అనుకోవడం-అప్పయ్యగారి పశుపులకొట్టాన్ని "దేవీ మహల్" అనుకోవడం, గళ్ళదుప్పటి సందును, "హస్తినాపురి రాజవీథి" అనుకోవడం - నీకు చాతకాక పోతే; నాటకాన్ని నువ్వు ఎంజాయ్ చెయ్యలేవు.

సరే-

ఇప్పటికే నేను, జపం విడిచి లొట్టల్లో పడ్డాను-మరో చిన్న సంఘటనను మనవిచేసి, అసలు విషయాని కొస్తున్నాను. ఆ రోజుల్లో ఒక్కో నాటకంలో, ఒక్కో పాత్రను, ఇద్దరేసి, ముగ్గురేసి చొప్పున నటిస్తూ ఉండేవారు. ఉద్యోగ విజయాల్లో, మొదటి కృష్ణుడు, రెండో కృష్ణుడు, మూడో కృష్ణుడు, నటించడం నాకు తెలుసు. ఇద్దరు హరిశ్చంద్రులు, ఇద్దరు అర్జునులు, ముగ్గురు సత్యభామలూ, పోటా పోటీల మీద నటించడం, నాకు తెలుసు. ఒకటి రెండు నిమిషాల్లో ముగిసి పోవలసిన పద్యాన్ని, పావుగంట దాకా ఝామ్మని పాడటం, పురజనుల కోరిక మీద, రెండేసి, మూడేసి దఫాలు, రకరకాల రాగాల్లో అదే పద్యాన్ని పాడటం-నా కింకా గుర్తున్నది.

పోనీండి -

నా నాటకాల అనుభవాలను, మరోసారి మనవి చేసుకొంటానని మనవి చేస్తూ ప్రస్తుతాని కొస్తున్నాను.

ఓ సారి -

అమరావతిలో ఉద్యోగ విజయా లాడుతున్నారు. అందులో ముగ్గురు కృష్ణులున్నారు. ఏ కారణం వల్లనో, ఇద్దరు కృష్ణులు రాలేదు. ఈ సంగతి జనానికి తెలిసి, అల్లరిచేయటం ప్రారంభించారు. "ముగ్గురు కృష్ణులతో నాటక మాడిస్తానని ఎందుకు ప్రచారం చేశా" వని కాంట్రాక్టర్‌ను నిగ్గదీశారు జనం.

ఆఖరికి ఆ వొక్క కృష్ణునితోనే పూర్తినాటక మాడిస్తాననీ, అల్లరి చేయొద్దనీ, కాంట్రాక్టర్, కాళ్ళావేళ్ళా పడ్డాక జనం చల్లబడ్డారు. కానీ ఈలోగా ఒకటో నెంబరు కృష్ణుడు, రణ పేచీ

వేసుకుంటున్నాడు. "నాకిచ్చిన అడ్వాన్సు, మూడో వంతు నాటకంలో వేషం వేయడానికే గానీ, మొత్తం నాటకానికి కాదు గనుక, నేను నటించ వలసిన అవసరం లే" దన్నాడు. బండికుదిరి స్తే వెడతానన్నాడు. కుదర్చకపోయినా — క్షణం పాటయినా, ఉండ నన్నాడు. "మిగిలిన ఇద్దరికీ ఇవ్వాల్సిన కిరాయీ నీకే ఇస్తా" నన్నా, ఆ నటుడు వొప్పుకోలేదు. ఆఖరికి బ్రతిమాలీ, బామాలీ, అతన్ని వొప్పించారు! రెట్టింపు కిరాయి తీసుకొనే షరతుకు వొప్పుకొని — మొత్తం నాటకాన్ని ఊదిపారేశాడా మహా నటుడు!

నాటకం బాగానే జరిగింది. కానీ—ప్రేక్షకులు ఆ హాలును, ఫర్నిచర్ని ధ్వంసం చేశారు. ఆ దెబ్బతో, ఆ కాంట్రాక్టర్ తన కళాభిరుచికి విడాకులిచ్చి, తప్పుడు కొట్టు పెట్టుకొని, వేలు సంపా దించాడు. ప్రకటించిన కార్యక్రమం, ప్రకటించినట్లుగానే జరి గితే — ఆ కళా హృదయుడు, ఇంకెన్ని నాటకాలాడించి — కళామయం చేసేవాడో మనం అంచనా వేయలేం. అయితే — ఆర్థిక పరంగా — అతనిప్పుడున్నంత స్థిమితంగా మాత్రం అప్పుడు ఉండేవాడు కాదు.

ఫలానా తేదీన, ఫలానా చోట, ఫలానా పథకానికి ప్రారం భోత్సవమని ప్రకటిస్తారు. ఫలానా వారు అధ్యక్షులు, ఫలానా వారు పూజ చేస్తారు, ఫలానావారు కత్తెర అందిస్తారు, ఫలానా ఫలానా వారు — రిబ్బను కత్తిరిస్తారు, పొరుగు రాష్ట్రం నుంచి వచ్చే ఫలానా వారు, ఈ మహోత్సవానికి ముఖ్య అతిథులుగా విచ్చే స్తారు — ఇదీ ప్రకటించిన కార్యక్రమం.

అన్నీ సక్రమంగా జరిగితే - అంతకన్నా కావల్సిందేమీ ఉండదు. కానీ అధ్యక్షులవారు సమయానికి రారు- "ఇదిగో వస్తు

న్నారు - అదిగో వస్తున్నారు — బయలుదేరబోతున్నారు — బయలుదేరు తున్నారు - ఇప్పుడే కారు తలుపులు వేశారు — హమ్మయ్య — కారు వెళ్ళిపోయింది..." అని కబుర్లు. కానీ- ఆ కారు ఎంతకీ రాదు. విసుగు, చిరాకు, ఆందోళన - కానీ ఇవేవీ పైకి అనడానికుండదు. ముఖంలో చూపించడానికుండదు. అలా ఎదురు చూసి చూసి, చూసి - ఇహ నిలబడలేక, కూచోలేక — అటూ ఇటూ కాకుండా - వరగబడతారు కొంతమంది!

పురోహితుడు పెట్టిన ముహూర్తం దాటిపోయి, అప్పటికే మూడు గంటలు పైచిలుకు అయి ఉంటుంది. అప్పుడు తెలుస్తుంది కార్యక్రమ నిర్వాహకులకు, చావు వార్త చల్లగా! అధ్యక్షుల వారు, హఠాత్తుగా మరో అర్జంటు పనిమీద ఎక్కడికో వెళ్ళారనీ ఎప్పుడొస్తారో కూడ తెలీదనీనూ. పొరుగు రాష్ట్రపు పెద్దమనిషి ధూమ ధూమ లాడినప్పటికీ ఎవరి చేతులు వారే పిసుక్కోవటం తప్ప ఎవరు చేయగలిగిందేమీ ఉండదు. ప్రారంభోత్సవ కార్యక్రమం-కాస్త ఆలస్యంగానైనా ప్రారంభించడమా? లేక మరోనాటికి వాయిదా వేయడమా? సులభంగా జవాబు దొరకని అనేక చిక్కు ప్రశ్నల్లో ఇదొకటి!

ప్రణాళికా రచనా సంఘంవారు దేశాభ్యుదయం కోసం అనేక కార్యక్రమాలను ముందుగా ప్రకటిస్తారు. భారీ నీటిపారుదల పథకాలు; మధ్యతరహా, చిన్నతరహా సాగునీటి పథకాలు; గ్రామ ప్రాంతాలలో రోడ్ల నిర్మాణం; గ్రామీణ ప్రాంతాలకు మంచినీటి సరఫరా; వరద నిరోధక పథకాలు; గృహ నిర్మాణ కార్యక్రమాలు; ఉక్కు, ఇనుము పరిశ్రమలు; ఎరువులు, రసాయనాలు ఔషధాలు; వైద్య, ఆరోగ్య కార్యక్రమాలు; సాధారణ విద్య, సాంకేతికవిద్య; హరిజన, గిరిజన సంక్షేమం; విద్యుదుత్పత్తి, సహకార రంగం,

రోడ్లు, భవనాల నిర్మాణం; రవాణా సదుపాయాల కల్పన; అణు శక్తి - అంతరిక్ష పరిశోధనలు; మొదలైన సంక్షేమ కార్యక్రమాలను వారు ప్రకటిస్తారు.

ఈ ప్రకటించిన కార్యక్రమాలు - యథా తథంగా అమలు జరగడంలేదని - అప్పుడప్పుడు వింటుంటాం.

తొట్ట తొలిగా ప్రకటించిన కార్యక్రమానికి బదులు-మరో కార్యక్రమం ఆకస్మికంగా ప్రత్యక్షమవడం కూడా తెలుసు. దేశం మొత్తానికి సంబంధించిన కార్యక్రమాల్లో మార్పులూ చేర్పులూ ఎటుగూడీ తప్పవనుకోండి. కానీ, వ్యక్తిగత విషయాల్లో కూడా - ఏదో ఓరూపంలో ఈ "బదులుగా" అన్న కార్యక్రమం తప్పడం లేదు.

మీ అబ్బాయి చదువును గురించో, మీ అమ్మాయి పెళ్ళిని గురించో ఓ భారీ కార్యక్రమాన్ని ఉత్సాహంగా ముందు ప్రకటించారనుకోండి. అనుకొన్నట్లుగా, అబ్బాయిగారు అన్ని పరీక్షల్లోనూ, అలవోకగా ఉత్తీర్ణుడు కాలేదనుకోండి. ఒక్కో క్లాసులో రెండేసేళ్ళు పీఠం వేశారనుకోండి. మీరు ఉద్యోగ విరమణ చేసే వేళకు, యువరాజా వారింకా మెట్రిక్ గణుపును దాటలేదనుకోండి - అప్పుడు అబ్బాయి పరంగా, మీరు లోగడ ప్రకటించిన కార్యక్రమానికి బదులు...ఇంకేదో చేయక తప్పదు.

అవునా?

అలాగే!

మీ అమ్మాయికి సంబంధం కుదిరింది! కట్నాలు నిషేధం గనుక, మీ కాబోయే వియ్యంకుడు కట్నం అడగరు. కానీ — ఓ

స్కూటరు మాత్రం - అడుగుతాడు. అమ్మాయికి బాల తొడుగుల కింద "ఇంత బంగారం" ఉండాలని నిక్కచ్చి చేస్తారు. మీరూ "సరే" నంటారు. తీరా లగ్నం వేళకు, మీరు కొందామనుకొన్న బంగారం ధర మీకందుబాటులో ఉండదనుకోండి — స్కూటర్ ధర వేల మీద పెరిగిందనుకోండి! అప్పుడు - మీరు లోగడ ప్రకటించిన భారీ కార్యక్రమానికి బదులు - ఇంకోదేదో, సవరింపులతో కుదింపులతో, ఏర్పాటు చేసుకొంటారా లేదా? ఈ సవరింపుల వల్లా, కుదింపులవల్లా, పెళ్ళిపందిరి రణరంగంగా మారుతుందా లేదా? ఈ కారణాల వల్లనే పీటలమీద పెళ్ళిళ్ళు కూడా చెడిపోయిన దాఖలాలున్నాయా లేదా?

"ప్రకటించిన కార్యక్రమం, ప్రకటించిన విధంగా — అక్షరాలా అమలుజరిపిందాకా - మీ అమ్మాయిని మీ దగ్గరే ఉణ్ణీండి" అన్న అల్లుళ్ళను, తమరు చూశారా లేదా?

ఇవేవీ అపురూపమైనవీ కాదు, అసంభావ్యమైనవీ కాదు. ఇందులో ఏ ఒక్కరి చిత్తశుద్ధినీ మనం శంకించవలసిన అవసరం లేదు.

ఎందుకంటారా?

మాట వరసకు మీ సంగతే తీసుకొందాం -

ఇవ్వాళ మీ వివాహ దినోత్సవం. ఈ పండగను బ్రహ్మాండంగా జరుపు కొందామని - గత వారం రోజులుగా మీ దంపతులిద్దరూ రకరకాల కార్యక్రమాలనూ తయారు చేసుకొన్నారు. అందులోనూ - తొలివార్షికోత్సవం గనుక - మీ ఉత్సాహం వరద లెత్తి దరులొరసి పారుతూ ఉంటుంది.

రోజూ మాదిరిగా పొద్దెక్కి లేవకుండా- అలారం పెట్టు కుని- కాస్త కను చీకటి ఉన్నప్పుడే లేవడం-ఒకరి కళ్ళల్లోకి మరొకరు చూచుకొంటూ-కాఫీ తాగటం - తరువాత స్నానం- దేవాలయానికి వెళ్ళడం - వచ్చే పడాది కన్నా గుమ్మడి పండు లాంటి బుజ్జి నాన్న కావాలని మొక్కు కొనడం; ఇదీ ఉదయం పూట కార్యక్రమం! ఆవిడేమో-మీరు పదేపదే ముచ్చట పడే వెడల్పంచు కంచి పట్టుచీరె కట్టుకుంటాననీ, నీలం రంగు జాకెట్టు వేసు కొంటాననీ, పెళ్ళినాటి నగల్లో- తాకట్టులో ఉన్నవిగాక- మిగిలిన వాటిని వేసుకొంటాననీ అన్నది. మీరేమో బుగ్గన సాదు చుక్క కూడా పెట్టుకోమన్నారు. మీ చేత బతిమిలాడించు కొందా మన్న సదుద్దేశంతో, మీ ఆవిడ - చప్పున ఇందుకు వొప్పుకోలేదు. దీనికి బదులుగా- సదస్యమప్పుడు మీరు వేసుకొన్న సూటునే వేసుకోమని ఆవిడ కోరింది. బుగ్గ చుక్కను ఓ నిమిషం పాటు అద్దంలో చూసుకొనే దాకా ఉంచుకొని ఆ తరువాత తుడిచివేసే షరతు మీద మీ ఆవిడ వొప్పుకొన్నది. మీరూ మెత్తబడి "సరే" నన్నారు.

ఈ పూట వంట మానేశారు. అసలు మీకు ఆకలే కాలేదు... నిన్న చేసిన స్వీట్స్ తిని, కాఫీ తాగి, షాపింగ్ కెళ్ళి - పార్కులో ఓ మూలగా కూచుని, తియ్యని కబుర్లాడు కొని, ఎనిమిదింటికి హోటల్లో భోజనం చేసి రెండో ఆట సినిమా చూదామని అను కొన్నారు. ఆటోరిక్షాలో కాకుండా-మామూలు రిక్షాలో, వొది గొదిగి కూచుందా మనీ, గతుకులొచ్చిన ప్రతిసారి, అవసరాన్ని మించి ఆమె కేసి వొరుగుదామనీ, మీ మట్టుకు మీరనుకొన్నారు.

ఈ రిక్షా వ్యవహారం తప్ప మిగిలినవన్నీ, ఇలా-ఇలా-ఇలా జరగాలని, జరపుకొందామని, మీరో కార్యక్రమాన్ని తయారు

చేసుకొన్నారు. దీన్ని అక్షరాలా అమలు జరపడం కోసం - మీకీ రోజున సెలవు కూడా పెట్టారు.

కాని - ఏం లాభం ?

నిన్న సాయంత్రం మీ సెలవును మంజూరు చేసిన ఆఫీసరుగారే మిమ్మల్ని అర్జంటుగా, ఆఫీసుకు పిలుచుకు రమ్మని మనిషిని పంపించారు. ఆ వచ్చిన వాడికి, రెండో మూడో ఇచ్చి, 'ఇంట్లో లే' రని చెప్పించు దామని కూడా మీరు చూశారు. వాడో జిడ్డు వెధవ, మిమ్మల్ని వదల్లేదు. ఇప్పుడు చెప్పండి! ఇందులో మీ నిజాయితీని శంకించడానికేమన్నా ఆస్కారం ఉన్నదా? లేదుకదా!

ఇదే విధంగా-

మనం ఎంతో చిత్త శుద్ధితో, ప్రకటించిన ఓ కార్యక్రమానికి బదులు "అనివార్య కారణాల" వల్ల - అప్పుడప్పుడు మరో కార్యక్రమాన్ని చేపట్టక తప్పదు. ఇలా జరగడం- నిజంగా దురదృష్టమే! కాదనను!!

మన పూర్వజన్మ సుకృత విశేషం వల్లా, మన పితృదేవతల ఆశీర్వచన బలం వల్లా - "అనివార్య కారణాలు" అన్న వాక్యమొకటి అడుగడుగునా, మనల్ని ఆదుకోబట్టి గానీ, లేకపోతే ఈ బదులుగా వచ్చే కార్యక్రమాలను సమర్థించడానికి, మనకున్న సమయం - ఎంత మాత్రం సరిపోదు.

చివరగా ఒక్క మనవి.

ఇదీ-

"ప్రకటించిన కార్యక్రమానికి బదులు" గా ప్రసారమవుతున్న కార్యక్రమం కాదనీ, దీని శీర్షిక ఇదేననీ గ్రహించండి ! చాలు ! దయచేసి నా చిత్తశుద్ధిని మాత్రం శంకించకండి !! *